

ГОДИШНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ
АСОЦИАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ В СУ
КАТЕДРА СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 4, 2007-2008

НОВИ ФОРМИ НА НАДЗОР

Светломир Здравков

Курсова работа по дисциплината "Историческа Социология на Личността"

Ръководител: доц. дфн Лиляна Деянова

Нови Форми на Надзор

Можем да допуснем, че винаги са съществували форми на надзор и наблюдение от страна на властта, тъй като това може би е единственият начин тя да бъде сигурна дали зависимите от нея индивиди спазват законите и правилата, дали вършат работата си правилно и старателно. Тъй като в епохата на зараждащият се западен капитализъм всекидневието на хората е пренесено от полето във фабриката там са насочени и погледите на надзирателите. Силите, които дават развитието на технологиите и икономиката на властта позволяват създаването на огромни места за затваряне, където индивидите лесно могат да бъдат наблюдавани. Тези места са внимателно разграфени и разпределени, йерархично са разпределени и надзирателите, които следят своите подчинени. Наблюдението е свързано със старателно записване на всичко особености, след което са подредени в архиви, които винаги могат да бъдат проверени от йерархичната структура.

Забележителният анализ на надзорът в дисциплинарните общества дължим на Мишел Фуко. Той описва есенцията им чрез чумавият град, над който са наложени дисциплинарни мерки. Тези мерки се състоят от разграфяване и затваряне на града, напускането се наказва със смърт. Всяка улица се поставя под управлението на кмет, който се контролира от интендантът на квартала. Право на придвижване имат само интендантите, кметовете и полицията, които имат функцията на надзорници. Всеки индивид е строго прикрепен към мястото си, институциите са предписали тяхното местоположение, диагноза и личност. Всички са надзиравани постоянно, трябва винаги да се знае кой се е разболял, дали контактува с болни, дали спазва хигиеничните правила. Цялото наблюдение е съпроводено от записване и изготвяне на архив¹.

Системата на наблюдение е наречена от Фуко Паноптикум, които заема понятието от Бентам и неговият проект за затвор. Паноптичният затвор представлява „... по периферията една сграда във формата на пръстен; в центъра - кула, пронизана от широки прозорци, които гледат към вътрешната страна на пръстена; периферната сграда е разделена на килии, всяка една от които обхваща в дълбочина цялата сграда; килиите имат два прозореца – единият навътре, гледащ към прозорците на кулата;

¹ М. Фуко Надзор и Наказание (Св. Климент Охридски 1998 с. 204-207)

другият обърнат навън и позволява светлината да проникне изцяло в килията.”² . Тази форма на наблюдение е характерна за всички видове дисциплинарни институции – затвор, болница, училище, казарма, семейство и тн.

Според някои обаче тези форми на надзор вече нямат силата, която са имали преди, и постепенно са замествани с други по модерни техники. Жил Делъоз твърди, че самият Фуко си е давал сметка, че това все някога ще се случи – „Фуко е бил наясно и относно краткотрайността на този модел: той наследил обществата на суверените, чиято цел и функции били съвсем други (по-скоро изземане, отколкото организирани на производството, по-скоро решаване относно смъртта, отколкото управляване на живота); преходът се извършил постепенно и изглежда, че Наполеон е онзи, които е осъществил грандиозният обрат от едно общество към друго. Но дисциплините на свои ред щели да изпаднат в криза, в полза на нови сили, които бавно се установявали и ускорили хода си след Втората Световна Война: дисциплинарните общества били онова, което ние вече нямамо да бъдем, онова, което сме престанали да бъдем.”³. Той смята, че дисциплинарните общества се трансформират все повече в общества на контрола, където нови форми на надзор и контрол властват. Бауман вижда трансформацията като казва – „Днес предизвикателствата са различни и в сблъсъка с много от тях, може би най-важните от тях, последователните паноптически стратегии, ако се следват с непрестанно усърдие най-вероятно ще се окажат ирелевантни или изключително непродуктивни”⁴, промяната на обществата трябва да доведе след себе си и нови форми на контрол, за да могат да бъдат продуктивни, защото смисълът на властта е не само да затваря и дисциплинира или да контролира, а също така да увеличава силите на обществото, както твърди Фуко отново в „Надзор и Наказание”. Със сигурност можем да се съгласим, че в обществото са се случили много промени, тук обаче се натъкваме на проблем свързан с дефиницията на самите промени.

В нашето „постмодерно общество”, „общество на контрола”, „информационно общество” или независимо от конкретното определение става все по-видимо, че настъпващите промени не могат да бъдат дефинирани от гледна точка на „чисто човешките” формирания. Все по-видимо и ясно за нас става това, че с напредъка на науката технологиите играят все по-важна роля. Формите на наблюдение и контрол

² Пак там с. 209

³ Жил Делъоз Постскриптам Върху Обществата на Контрола

⁴ З. Бауман Глобализацията (ЛИК 1999 с. 72)

също се възползват от това и придобиват нова сила изграждайки огромни бази данни⁵, в които хората са записвани все по-подробно и качествено, ефикасността се увеличава неимоверно. За нас е почти невъзможно да представим живота си без компютър, моторни превозни средства или електричество. Тези неща са дотолкова част от нас, че ние не си даваме сметка за тази свързаност и невъзможност да си мислим като отделени от технологиите. Не бива да забравяме обаче, че технологиите също са зависими от нас, ние не сме се превърнали в техни роби, както се преекспонира проблема в науката и научната фантастика. Дори най-мощният суперкомпютър не е „по-умен” от човек. Настина, те са способни да направят трилиони сметки за секунда, да изчисляват с огромна скорост траекторията на совалки и ракети, но дори при това положение те не са в състояние да направят прости операции. Например компютърът победил Гари Каспаров “Deer Blue” трябва да увеличи мощността си многократно, както и обема си, само за да може да извърши елементарната процедура по преместването на фигурата, което сега се изпълнява от негов човешки помощник. Може би именно заради напредъка на технологиите на такива високи нива редица изследователи като Бруно Латур преформулират дефиницията за общество като твърдят, че социалното не е съставено само от „човеци” , а и от „нечовеци”, които могат да бъдат технологии, публикации, атоми, язовири тн. ⁶

Технологиите са важни за настоящият анализ защото те са основна част от конфигурирането в отношенията в компании и фирми, без развитието на интернет, както и периферната техника и софтуер, не би било възможно да се осъществи мрежата на взаимоотношения. Но разбира се не може да се твърди, че това е единственият фактор. В случая, технологията не се развива самоцелно, тя се гради заедно с другите процеси в обществото.

Софтуерът, за който ще стане дума по-долу може да бъде намерен във всяка голяма фирма – компания. Защо компания? Преориентирането на труда от производство на стоки все повече започва да се измества от предлагането на услуги на пазара. Това значи, че труда се пренася от дисциплинарното затворено пространство на фабриката, към едно друго пространство – компанията. Тази пространствена трансформация носи със себе си определени проблеми както в затварянето, така и в наблюдението.

⁵ З. Бауман Глобализацията (ЛИК 1999 с. 72)

⁶ Бруно Латур Реасемблиране на Социалното (Изток-Запад 2007 с. 38-44)

Нека разглеждаме компанията като съвкупност от индивиди, организирани в производствената дейност. Връзката помежду им е осъществена от редица професионални, приятелски или някакви други отношения, в рамките на работното време те са опосредени от интернет връзките, които от своя страна имат формата на ERP системата (за нея малко по-късно). Освен това компанията е немислима без нейните клиенти, с които се осъществяват транзакции. За по-голяма яснота нека си представим една фирма която се занимава с логистика на стоки. Когато се появи нужда от транзакция на определена стока механизмът на компанията започва да работи, издават се фактури, пренасочва се стоката, предупреждават се складовите отговорници, изчислява се печалбата, както и разходите. Всичко това е свързано с клиентите, които има своите очаквания, претенции или намаление, както и собствена мрежа от хора и техника. Сега трябва да добавим заедно с индивидите и телефоните, които без съмнение са много важни за протичането на работа. Това е още една огромна мрежа от взаимоотношения, свързана с интересувания ни процес. Самата сграда също е важна за протичането на дейността: нейното офис оборудване, складови помещения, камиони и автомобили. Гладкото движение на това би било немислимо без комуникацията, която можем да разглеждаме като нервната система на компанията. Тази нервна система е наречена SAP⁷

ERP и SAP

Основата на ERP (Enterprise Resource Planning) системите е интеграцията на всички данни и процеси в обща, унифицирана платформа. Типичната ERP система използва множество компоненти (софтуер, модули и/или хардуер), за да постигне необходимата интеграция на данните. Основна съставна част на повечето ERP системи е обща база от данни за всички процеси. Тя съдържа операциите, структурите и описание на процесите в предприятието. Стандартно всички модули съхраняват данните си в тази база и информацията има цялостен вид за функционирането на предприятието. Всяка част от данните е обвързана с всички други и сама по себе си не представлява източник на информация.

Терминът ERP се е появил за да идентифицира системи, които са предназначени за управляват, планират и оптимизират ресурсите на предприятието. В първоначален

⁷ <http://www.sap.com/index.epx>

вид тези системи са били използвани основно за следене на производството, но с течение на времето са разширили своите функции и обхващат почти всеки процес в модерното предприятие, без значение от вида и дейността. За да бъде причислена една система като ERP тя трябва да може да извършва автоматизация на две или повече отделни отчетни системи, например наличности, производство, финанси, бюджетиране и други. В съвременните системи понятието ERP се разпростира върху цялостната система за фирмено управление, състояща се от основни модули, като: Производство, Доставка, Финанси, Продажби, Човешки ресурси, Управление на наличностите, Контрол на решенията, Управление на документите и Логистика.

На пръв поглед това не е по-различно от счетоводна техника, но със съществени модификации. Всяка ERP система се изгражда на базата на извършваните дейности в организацията и повтаря структурата на предприятието. В ERP системата не се дефинират самостоятелни и необвързани звена, например складова наличност, която не е отразена в счетоводния отдел или счетоводна отчетност, която служи само за официални нужди и не представлява реалната дейност на предприятието. При ERP системите почти отсъстват елементарните счетоводни операции (дебит и кредит на сметка) и те са заменени с потоци от финансови данни, които се обработват глобално. Едновременно с това, чрез ERP системата се следят всички показатели на предприятието, например: разходи за материали, складови наличности, общопроизводствени разходи, парични потоци. Това се извършва глобално и е част от една система, докато при класическия счетоводен софтуер всеки процес се следи от различно звено (понякога дори и от различни отдели – счетоводство, човешки ресурси, производство, планиране и други) и данните се обединяват на ниво аналитични справки.

Фигура : 1 Визуализиране на ERP мрежа.

Тази технология не свързва само хора, но и други технологии. Тя е една огромна операционална система, която осъществява гладкото протичане на работния процес. Постоянно удържа в себе си информация за присъствието на хора, техника, операции, процеси, ресурси и много други, в зависимост нуждите на компанията.

SAP платформата притежава основните характеристики на ERP системите, те се модифицират от екипите на компанията предлагаща услугата, в зависимост от нуждите на ползвателя.

За да бъдат отношенията мрежови в една компания за това е нужно не само подходящата технология. „Сама по себе си корпорацията промени своя модел на организация, за да се адаптира към условията на непредсказуемост, породени от бързите икономически и технологични изменения. Основана промяна може да бъде характеризирана като преминаване от вертикална бюрокрация към хоризонтална

корпорация”⁸. Цитираното твърдение на Кастелс означава, че промените на компанията, както ние я мислим като цялост се развива успоредно по всички фронтове, предефинира се икономически и технологично.

Когато говорим за тези промени и за стремежа една фирма да се превърне в мрежа от отношения, то не трябва да забравяме, че това се случва от гледна точка на формалността на самата структура. Във фирмите винаги са съществували неформални мрежи на взаимоотношения, които малко или много са опосредявали действията, правила са труда по-лек или са давали възможност за незаконно облагодетелстване, тези отношения са описани много внимателно от Грановетер.

Методологическо уточнение

Преди всичко работата ми не трябва да се възприема като изключваща дисциплинарният дискурс, напълно възможно е старата и новата надзорна форма да съществуват едновременно. Изключителното акцентирание на тази променена форма на надзор цели само да посочки характерното и да го направи видимо, а да не да го изрази като единствено съществуващото, за това настоящите размишления трябва да се разглеждат като опит конструиране на идеален тип.

Личността

Това което се разбира под личност в рамките на виртуалната среда SAP е определен юзър, прякор, почти случайно наименование. Една такава личност е например “Shell log” - това е идентичността на служителя. Тя е ограничена в рамките на задължения и правила, поставена е в позиция, за която са нужни особени характеристики – самата позиция е особено ресорна. В нея се събира цялото движение на транзакции, индивидът трябва да има способността да работи под огромно напрежение, да има изобретателна мисъл, както и да взима бързи решения, които понякога могат да бъдат доста нетрадиционни, изобретателност и тн. Дори да му липсват тези качества той ги придобива, стига да издържа на напрежение или ако не се появят големи препятствия пред способностите му. Това значи, че всеки новопостъпил на тази позиция трябва активно да променя своите навици, стил на живот и работа,

⁸ Мануел Кастелс Възходът на Мрежовото Общество (ЛИК 2004 с. 75)

също така мисленето и реакциите си, за да пасне на средата.⁹ От друга страна самата позиция се променя, формата, в която трябва да пасне служителят, се променя в зависимост от работната среда. Това е една неспирна модулация към която трябва да се стреми индивидът, а на това отговаря и неговата заплата¹⁰.

SAP и надзор

Кое осъществява надзора ? В дисциплинарното общество, както го дефинира Фуко, организирането на средите за затваряне е особено важно за наблюдението и контролът на индивидите. Тогавашните технологични възможности са били такива, че наблюдението трябва да се извърши от надзирател или наблюдаващ (изпълняващ същата роля). Стремещт към контрол над работниците във фабриката увеличава и броя на надзорниците, които трябва да се стремят все повече да се изкоренят грешките, мрежите от лични взаимоотношения, които „замърсяват” производствения процес. Тук естествено идва и проблемът кой ще надзирава надзирателите, защото с увеличаването на техния брой и те стават проблематични, като по този начин се влиза в омагьосан кръг на наблюдение.

Какво се случва с развитието на технологиите за наблюдение? Няма да сбъркаме ако сравним SAP със счетоводната техника от времето на фабриката, всичко е свързано със записване и точно пресмятане на загуби и печалби. При „счетоводството” на човешките ресурси счетоводителите-надзиратели измерват, записват и пресмятат хората и техните действия. По принципа на Паноптикума работниците никога не знаят дали са наблюдавани и за това постоянно работят с мисълта, че винаги има шанс в момента да са наблюдавани, което „вмъква” по един надзирател в самото им съзнание. Този наш, собствен дисциплинарен надзирател е винаги с нас, независимо къде се намираме. Той обаче може да бъде пренебрегнат, колкото и силно психологическо влияние да има върху работникът той винаги може да отхвърли неговите напътствия изкушен от някаква ползва. При SAP системата обаче служителят може да *бъде*

⁹ Под Линия Иван Кръстев ЦЛС 2001 (Елизабет Дън)

¹⁰ Социологията като Шанс(Лиляна Деянова) (Дельоз 397)

сигурен, че в момента е наблюдаван. Естеството на създадена виртуална среда е такава, че работното място е направено цифрово, неговата материя е информацията, при това положение дори най-малкото действие бива отчетено от софтуерът. Нека си послужи с пример, когато работникът в търговската фирма изпрати нужната стока на определен клиент, така той извършва транзакция. С натискане на клавиша от клавиатурата той извършва две действия, веднъж транзакционното действие, и втори път записва какво е направил в неговия цифров дневник, който е част от самата среда. По този начин двете действия са слети в едно: надзорът и работата са на практика едно и също; невъзможно е да бъдат разчленени и отделени едно от друго в нито един от процесите опосредни от SAP. При това положение виртуалният надзирател в главата на всеки работник е напълно ненужен, психологическият контрол, който се налага, като допълващ нуждите от дефицитите на наблюдателната технология вече няма място в служителя. Така работникът се превръща в надзирател сам на себе си, който е много по-ефективен от някои външен.

Работещият в рамките на SAP може да е сигурен, че е наблюдаван докато работи, но също така може да бъде сигурен, че не е наблюдаван докато не работи. Нека вземем отново за пример търговската или логистичната фирма, но този път малко по-конкретно – Кавен Орбико. Служителят в сектор логистика изпълнява задълженията приблизително в $\frac{3}{4}$ от работното време в рамките на SAP средата, в останалата част той има контакти със своите колеги или клиенти. По този начин, най-общо казано, са организирани две среди, една вътре и една извън наблюдателният софтуер. Това, което прави огромно впечатление са отношенията между колегите в и извън виртуалната среда (тук можем да прибавим и комуникацията чрез електронна поща, която също е формална, защото остава записана в архива). Отношението в и без това обтегнатата обстановка се характеризира с невероятни скандали, използването на особено груб език (споменават се конкретни примерни в настоящата работа, които са напълно неприемливи: мъже и жени се „псуват“ помежду си, в доста случай дори без да са отправили поглед към някого), дори има случаи на използване на физическа сила. Не можем да бъдем сигурни дали това отношение е свързано с липсата на надзор, но разликата между формалната среда и неформалните отношения е меко казано потресаваща. Примерът ни дава възможност да видим разликите между едната и другата.

Системата се интересува от служителя само доколкото той притежава определени качества, които са свързани конкретно само с неговата работа. Останалите характеристики нямат нужда от преформулиране и са оставени настрана. Някои биха казали, че тази незаинтересованост на властта към тези страни на личността би довела до нови блестящи форми на индивидуализъм, където хората ще бъдат напълно свободни, стига веднъж да са жертвали част от себе си за цялото. То обаче съвсем не така, доколкото във времето на паноптикумът властта е предписвала личността на индивида в процеса на самото му индивидуализиране, тя го е облекчавала от това да търси себе си. Всеки е могъл да погледне в личните си документи, за да разбере кои е, за разлика от сега, когато това предписание е подложено на въпрос. Проблематизирано и до някъде отхвърлено за сметка на безкрайното търсене на това кои сме ние и какво правим, в търсене на Смисъла.

SAP и затваряне

Фабриката затваря телата на хората, за да може да ги наблюдава, и да им „вмени“ наблюдаемост. В компанията хората отново присъстват физически в рамките на сградата, но целта там е по-скоро да затвори само техните действия във формалността на софтуера. Действията на служителите ползващи SAP обаче са напълно абстрактни от гледна точка на труда във фабриката. При това положение самите мисли са вложени в рамките на формалността. Тоест изграждането на затворените среди се осъществява на друго ниво, физическите действия на хората нямат значение, стига техните мисли да са на работното място. Това дава възможност да се работи от физически различни места, тялото в този случай няма значение. Човек може да бъде инвалид или живеещ много далече, софтуерът му дава възможността да бъде активна част от фирменият колектив. Стига да има в наличност технологическата възможност, всеки може да се включи в мрежата на SAP и да направи това, което се иска от него. Това, че физическите действия са без значение за самия процес на работа намалява и самото значение на телата. Дори можем да твърдим, че те са изключени от целият процес на работа във въпросната среда. Сега е моментът да направим една важна дистинкция – в работния процес: тялото е отделено от самата личност (тоест конфигурацията от действия, които са разпознати като личност). За да влезе във виртуалната среда индивидът трябва да остави тялото си настрана, просто не

съществува друг начин. Вярно е, че той няма как да съществува без него, дори работата пред компютъра изисква все някои да натиска копчетата, но това е само пречка, едно несъвършенство. Вече се правят опити да се превъзмогне и това, съществуват кибернетични изследвания които се стремят да свържат мозъка директно към виртуалната или механична среда – самата наука кибернетика е родена от стремежа за преодоляване на тези разлики.

Новата виртуална среда отново затваря хората във формалността на предлаганите възможности за избор. Изпитани и доказани в опита методи на работа намират място в средата на виртуалната система. Всяка възможна грешка на служителя веднага бива посочена с червен надпис, пропуснато поле за попълване на информация за нужната транзакция, грешен бутон или твърде необичайни действия алармират система. В архива отиват записани и тези грешни опити, които стават част от биографията на „юзъра“.

Когато в системата започва да работи нов служител се създава негов акаунт, име с което той е познат, първоначално той е една *tabula rasa*. При това положение той е непознат за системата, тъй като тя не го „познава“. Тъй като всеки работен ден се повишава информацията за него и личният му архив става все по-голям той започва да става предвидим. Архивът е неговата биография, неговите действия са неговата личност-акаунт. Работникът е сборът от неговите действия: правилни или неправилни. Работната заплата се изчислява на базата на тези действия, на процента грешни и правилни постъпки; тя се модифицира постоянно в зависимост от месечният процент. В архива са ясно залегнали точните часове работа, те са записани безпогрешно от системата, изчислено е всяко действие колко време е отнело, важността на всяка транзакция. Записаните грешки позволяват модификацията на служителя в рамките на компанията, защото след като са попаднали в базата данни те могат да бъдат анализирани, да се посочат слабите и силните страни, да се дадат напътствия от съответните колеги. Но се модифицират само отделните действия, защото само те са попаднали в архива личността като цяло не е нужна на системата, да не говорим за отношението и с физическото здраве или съотношението между двете. Изглежда така все едно личността е безпризорна, трябва сами да се грижим за нея, защото властта се нуждае само от нашите действия, които са отделени от нас самите.

Тъкмо когато започваме да мислим за новата виртуална среда като за непробиваема система, която модифицира индивидите за целите на компанията,

започваме да се натъкваме на пробиви в сигурността, а те са свързани точно със заплатата, където може би са съсредоточени интересите на работещите. В практиката ми съм се сблъскал с не малко хитрини от работещите, които така успяват да преметнат системата, че тя да не може да разбере. В компанията Кавен Орбико се е установила една практика на повишаване на месечната заплата по един много интересен начин. На базата на определени продажби в отдел търговия служителите получават бонус към заплатата си. За да увеличат този бонус те успяват да създават фиктивни продажби. Как става това? В края на работния месец някои служители изписват продавана стока за нов клиент (като такъв за него в системата все още няма данни). Те изпращат стоката от един склад до друг, който би трябвало да е близо до въпросния клиент. SAP системата отчита това като транзакция, която трябва да бъде наградена с бонус, като в края на месеца това се случва при получаването на заплатата. В началото на новия месец обаче в системата се отчита, че назначената по-рано транзакция на стоки е отменена защото клиентът се е отказал. Системата никога не може да бъде сигурна дали наистина съществува такъв клиент, дали е поръчал стоката и дали после я е отказал, защото това е външно на нея.

Горният разказ ни позволява да видим, че в тази система на затвор не може да се говори за пълна сигурност, което е потвърждение на максимата, че няма непробиваема защита. Може да се каже, че съществува постоянна борба между система в лицето на хората, които я поддържат, нейните вече установени форми на контрол и от друга страна самите контролирани. Колкото по-сложна и „сигурна“ става системата, толкова повече се увеличават и способностите на индивидите да я манипулират за интересите си. Групи от работници много често са успявали да осъществят финансови измами, защото след дълги години работа са разбрали как работи система, как тя ги наблюдава, как архивира техните действия. Това означава, че колкото по-интегрирани са индивидите в система, толкова по-голяма възможност имат да ѝ навредят, което е в контраст с твърдението на Уилямсън, че интеграцията и йерархията създават доверие. Според мен обаче не бива да се придържаме към никоя от двете крайности. Индивидите никога не са сами в едно такова начинание – те винаги действат с нечия помощ, независимо дали това са други като тях, или подходящият хакерски софтуер. Всички тези неща са напълно външни за наблюдаващия софтуер.

SAP и Йерархия

Компанията и SAP са мрежово ориентирани за разлика от фабриката и дисциплинарния надзор. Затова наблюдението трябва да бъде трансформирано, тъй като йерархията, чрез която осъществява сигурността и надзора малко или много намалява, за да осигури гъвкавост при адаптирането в промените и нарастващата несигурност. В рамките на виртуалната система всички участници в мрежата, ако вземем за пример отново Кавен Орбико, имат достъп до архива от действия на всички други. Това е така, защото те имат пряка нужда от информацията за действията на другите, за да могат да свършат собствената си работа. Съществуват ограничения между секторите от гледна точка на сигурността, но достъпът до информацията отнасящ се до работният процес е пълен. Така например в сектор логистика всеки може да провери действията на останалите като наблюдава действията на колегите си още с самото им извършване. Действията дори са категоризирани и разграничени веднага след извършването им, за да може да се осигури по-лесен достъп до информацията.

При това положение всеки може да наблюдава всеки. Действията на никой от служителите не са тайна: те не могат да бъдат скрити; те са положени в работното поле и могат да бъдат критикувани по всяко време. От тази гледна точка информацията не произвежда власт, защото е достъпна на всеки. Така контролът се осъществява по време на работа, хората биват модифицирани от взаимоотношенията с другите - една критика на всеки към всеки. Всеки индивид бива критикуван от колегите си докато не се превърне в „точния човек“: човекът, от когото има нужда компанията. Отново тук говорим за индивид като съвкупност от неговите действия, от характеристиките му на работник, останалото отново остава пренебрегнато, оставено на произвол, защото е ненужно. Когато например се подаде грешна фактура това веднага става ясно, при това положение за грешката се сигнализира, за да бъде поправена възможно най-бързо. Грешката едва ли ще бъде повторена отново, защото ще бъде оказан съответният натиск. Тук можем да говорим за една модификация в и заради самата мрежа и работния процес. Всеки трябва да разбира как да работи с другите и в рамките на работната среда/софтуер.

Йерархия все още съществува, но тя бива трансформирана от гледна точка да достъпа до информацията в „пласка йерархия“. В рамките на самата компания

съществува разделение на по-високопоставени, но от тези отношения не могат да бъдат определени отношенията работодател-подчинен.

Заклучение

Можем да твърдим със сигурност, че новата технологията на властта променя живота; дава ни свобода и ни ограничава; прави ни зависими и свободни. Благодарение на софтуера се създава един нов работник, работникът-надзирател. Стремещът към съвършенство на надзор и наблюдение извоюва своята победа в името на ефективността. Това не би било възможно без промените на безкрайно много фронтове – култура, изкуството на управлението, хардуерно развитие и много други, без които е просто невъзможно да се внедри, която и да е ERP система.

Също така можем да сме сигурни, че тези промени имат отношение към личността, но не бива да забравяме, че тя не е инструмент в ръцете на властта, а има активната позиция да променя себе си и структурите около нея. Проблемите, до които достигнахме са може би само началото на поредица въпроси, на които ще трябва да се дават отговори. Пример за това е проблемът с отделянето на личността от тялото – той намира все по-голямо място в публичността, като организира цял фронт на противоречия в биополитиката и биоетиката.

Библиография :

- Л. Деянова „Преображенията на личността“ С 2004
- Л. Деянова „Социологията като шанс“ С. 2004
- М. Фуко „Надзор и наказание“ С. 1998